

A Crítica Jurídica Nueva Época a mexikói törvényeknek megfelelően nonprofit alapon jött létre.

Minden cikket a szerkesztő- és tanácsadó bizottság tagjai bírálják el. A cikk szerzői által kifejtett véleményekért kizárólag a szerzők felelnek, és nem tükrözik a *Crítica Jurídica Nueva Época* véleményét. A folyóiratban megjelent anyagok a forrás megjelölésével felhasználhatók. A művek újranyomatását a *Crítica Jurídica Nueva Época* engedélyezi.

MEXIKÓI NEMZETI AUTONÓM EGYETEM

Rektor:

Dr. Enrique Graue Wiechers

LA PLATA NEMZETI EGYETEM

Elnök:

Lic. Raúl Aníbal Perdomo

Alelnökség Intézményi terület: Dr.

Fernando Alfredo Tauber

Alelnökség Akadémiai terület:

Profa. Ana María Barletta

Crítica jurídica
Nueva Época
Revista Latinoamericana de Política, Filosofía y Derecho

2. szám
2020

Crítica Jurídica Nueva Época
Latin American Journal of Politics, Philosophy and Law (Politika, filozófia és jog latin-amerikai
folyóirat)

E-mail:
ncriticajuridical@yahoo.com
criticajuridicarevista@yahoo.com

Mexikóban forgalmazza:

Crítica Jurídica Nueva Época

E-mail: ncriticajuridical@yahoo.com
criticajuridicarevista@yahoo.com

**Kizárólagos használati jog
fenntartása: 04-2019-
12101452525100-102
ISSN: 0188-3968**

IRÁNYÍTÁS

RECTOR

Enrique Graue Wiechers

FŐTITKÁR

Leonardo Lomelí Vanegas

FŐTITKÁR

Leonardo Lomelí Vanegas

A POSZTGRADUÁLIS TANULMÁNYOK ÁLTALÁNOS KOORDINÁTORA

Javier Nieto Gutiérrez

A POSZTGRADUÁLIS JOGI PROGRAM KOORDINÁTORA

Carlos Humberto Reyes Díaz

ENTITIES

Manuel Martínez Justo

FELSŐOKTATÁSI KAR ACATLÁN

Fernando Macedo Chagolla

ARAGÓNIAI FELSŐOKTATÁSI KAR

Raúl Contreras Bustamante

JOGI ISKOLA

Pedro Salazar Ugarte

JOGI KUTATÓINTÉZET

SZERKESZTŐSÉGI KOORDINÁTOR

Héctor Alejandro Ramírez Medina

REVISTA CRÍTICA JURÍDICA LATINOAMERICANA, NUEVA ÉPOCA, No. 2 (január-december).

egy évente megjelenő kiadvány, amelyet az Universidad Nacional Autónoma de México, Ciudad Universitaria, Alcaldía Coyoacán, C.P. 04510, Mexico City, a Coordinación del Programa de Posgrado en Derecho de la UNAM, Unidad de Posgrado, Edificio "F", Circuito de Posgrado, Ciudad Universitaria, Alcaldía Coyoacán, C.P. 04510, Mexikóváros, telefon: 5623-7024, e-mail: criticajuridicarevista@yahoo.com, főszerkesztő: Dr. Oscar Co- rreas Vázquez. Felelős szerkesztő: Marisela Acosta Rojas, a kizárólagos felhasználási jogok fenntartásáról szóló 04-2019-121014525100-102 számú tanúsítvány, ISSN: 0188-3968, mindkettőt az Instituto Nacional del Derecho de Autor adta ki, a Lito Roda S.A. de C.V. nyomdája, Calle Escondida No. 2, Col. Volcanes, Alcaldía Tlalpan, C.P. 14640, Mexico City, ezt a számot 2020 áprilisában fejezték be a nyomdában, 100 példányban, ofszetnyomással, 90 g. Cultural papírral a belső részekhez és 300 g. couché papírral a borítókhoz.

A cikkek tartalmáért a szerzők felelősek, és nem tükrözik a bírálók, a szerkesztő vagy az UNAM véleményét. A cikkek (de nem a képek) sokszorosítása a forrás megjelölésével és a szerzői jogok tiszteletben tartásával engedélyezett.

Crítica Jurídica | New Época
Latin American Journal of Politics, Philosophy and Law.

DIREKTOR

Óscar Correas Vázquez

SZERKESZTŐ

Marisela Acosta Rojas

Crítica Jurídica A. C.

Szerkesztőbizottság

Arturo Berumen Campos

Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Carlos Rivera Lugo

Jogi Kar, EMH, Puerto Rico

Aníbal D'Auria

Jogi Kar, UBA, Argentína

José Rolando Emilio Ordóñez + Jogi

Kar, UNAM, Mexikó

Humberto Rosas Vargas

Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Alma Guadalupe Melgarito Rocha
Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Daniel Sandoval Cervantes
Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Amanda Villavicencio Peña
Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Alicia González Vidaurri + Jogi
Kar, UNAM, Mexikó

Augusto Sánchez Sandoval
Jogi Kar, UAM, Mexikó

Olga Salanueva
Jogi Kar, UNLP, Argentína

Jorge Witker
Jogi Kar, UNAM, Mexikó

Walter Mondelo
Jogi Kar, UO, Kuba

Jesús Antonio de la Torre Rangel
Jogi Kar, UAA Mexikó

Juan Ramón Capella
Jogi Kar, UB, Spanyolország

Eros Roberto Grau
Jogi Kar, USP, Brazília

Marcos Navas Alvear
Jogi Kar UCE, Ecuador

Peter Fitzpatrick
Jogi Kar, BCUL, Anglia

Tanácsadó testület

Margarita	FavelaUNAM,Mexikó
José	GandarillaUNAM,Mexikó
Carlos Ordóñez MazariegosUACM	, Mexikó
Aurora	MolinaUNAM,Mexikó
Carmen Sofía Hernández	
	GonzálezUNA
M, MexikóFernando Tenorio	
	TagleUAM,Me
xikó	FilhoUFRJ,Brazília
Wilson Ramos	OrlerUBA,Argentína
José	PronerUFRJ,Brazília
Carol	PrietoUNAM,Mexikó
Laura	CondeIPN,Mexikó
Napoleón	

LEKTORÁLÁS / FORDÍTÁS

Andrea Eduardina Casar Acosta

Eli Acosta Andrea Eduardina

Casar Acosta Eli Acosta

BORÍTÓTERVEZÉS / SZÁMÍTÓGÉPES KÉPZÉS

Iván Acosta Lugo

Tartalomjegyzék Magazin 2. szám

Az igazgató levele

Dossier: Óscar Correas jogi kritika elmélete A

jogszabályok egyes részeinek nem alkalmazása
az igazságszolgáltatáshoz
való hozzáférés.

Irving Ambriz Gaytan

Kollektív jogok: interszubsztívitás és empátia.

Arturo Berumen Campos

A jog tiszta metatanának vázolata. Tisztelgés
a "másik Kelsen" előtt.

Óscar Correas.

Armando Bravo Salcido

Az emberi jogok kerítése. Kritikai
megjegyzések.

Adrian Castillo Sámano

85

103

Egy gyors látogatás Óscar Correas jogi kritikájához.

Aníbal D'Auria és Sofía Aguilar

109

Óscar Correas: a (jogi) retorika védelmezője

Manuel de J. Jiménez Moreno

Harc a jog értelmének eligazításáért: A jogi kritika
eszköztára.

Alma Guadalupe Melgarito Rocha

123

Az őslakos népek és a jogi pluralizmus vs. Óscar Correas Vázquez művében a modern joghoz. <i>Claudia A. Mendoza Antúnez</i>	159
Óscar Correas nietzschei gondolkodása. <i>Ricardo Miranda</i>	189
Kedves Óscar: Többet itt vagy a Pashukanison túl. <i>Carlos Rivera Lugo</i>	205
Marxizmus és jog Latin-Amerikában vagy Az első Correas. <i>Víctor Romero Escalante</i>	227
Latin-amerikai jogi kritika. Új jogi- politikai nyelvtanok a jog mint életgyakorlat megértéséhez. <i>Humberto Rosas Vargas</i>	249
Forradalom vagy reform: a változékonyság a 21. századi jogi kritika. <i>Daniel Sandoval Cervantes</i>	293
Oscar Correas hozzájárulása a jogi kritikához: a kritikai jogi gondolkodás és a kritikai jog között. <i>Amanda Villavicencio Peña</i>	315
Fordítások	
Evgeny Pashukanis. Lenin és a jogi kérdés. 1925. <i>Víctor Romero Escalante (fordítás)</i>	333

Evgeny Pashukanis. Nemzetközi jog. <i>Sergio Tapia Argüello (fordítás)</i>	367
Cikkek	
Alapvető garanciák és szociális jogok az 1988-as brazil alkotmánynak az ország gazdasági és politikai fejlődésének feltételezett "akadályaként": egy mítosz dekonstruálása. <i>Henrique Abel</i>	383
Jogi kritika és kritikai feminizmus. <i>Dora Eusebio Gautreau</i>	409
A jog kritikája Ernst Blochnál. <i>Napoleon Conde Gaxiola</i>	427
Demokratikus jogállamiság és a szükségletek alkotmányossága. <i>Francisco Javier Dorantes Díaz</i>	449
Jogi pluralizmus és etikai elismerés Párbeszéd egy kritikus jogász és egy filozófus között. <i>Jacqueline Ortiz Andrade és Roberto Zapata Pérez</i>	461
Munkajog és ideológia: liberalizmus és munkaügyi szabályozás Mexikóban. <i>Sergio Martín Tapia Argüello.</i>	469
Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom. <i>Bernardo José Toro Vera</i>	485

Az igazgató levele

Úgy gondoljuk, hogy sokat tettünk azért, hogy olyan helyzetbe kerüljünk, ahol nem csak kisebbségi és reakciós erők merik követelni a halálbüntetést. Ez akkor történik, amikor, mint Mexikóban, az erőszak elveszti a józan esztét.

Már nem tudjuk, hogy a bűnözés miért érte el a váratlan szélsőségeket. Ugyanis néhány jó gondolkodó, mint például Hans Kelsen, az erőszakot tette meg az erkölcs és a jog közötti választóvonalnak, azaz az erkölcsöt elválasztotta az erőszaktól.

Most a normativitásban gondolkodók olyan lépéseket tesznek, amelyeket mi már régen elvetettünk. Az erkölcsi gondolkodásban egy olyan helyzetből érkeztünk, amelyben az erőszak és a jog a halálbüntetést maga mögött hagyta. De újra megjelent a bűnözők erőszakossága, az emberrablás, a nemi erőszak és a kínzás, különösen a nők esetében, és azonnal újra megjelennek ezek az ágazatok és kis pártok, mint e csoportok zászlóvivői, akik halálbüntetést követelnek.

De ezúttal a jobboldali opportunizmus még messzebbre megy vissza, az abortusz betiltásáig vagy a nehézségek fokozásáig, és a kritikus gondolkodás, ahogy az várható volt, a halálbüntetés ellen van. Az előbbi esetében azonban kénytelen vagy nem elfogadni, vagy hallgatni. A jobboldal tudja, hogy számos csatát elvesztett az abortusz dekriminalizálásának ügyében. A jobboldal diszkurzív manővere nyilvánvaló: Halálbüntetés kontra abortusz. Eközben a gyenge baloldal visszavonul: erőszak az erőszak ellen. Mivel a jobboldal az erőszak, pont.

A baloldal mindig is olyan nehezen tudott uralkodni a helyzeten, bárhol is sikerült, hogy inkább nagyon óvatos, mint mostanában Mexikóban, a baloldal inkább nem akar harcba szállni.

Mindenesetre a jobboldalnak harc nélkül sikerült elérnie, hogy az emberek a halálbüntetésről beszéljenek. Nem véletlen, hogy a halálbüntetés, az abortusz és az erőszak ilyen mélyen összekapcsolódott.

O.C.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom. A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

Új alkotmányelméletek és alkotmányozó hatalom.
A (re)emancipáció fegyverei a
neoliberális globalizáció
kontextusában?

Bernardo José Toro Vera * Lic.

ÖSSZEFOGLALÓ

A neoliberális gazdasági modell előretörésével összefüggésben és a 2007-2008-as globális válságot követően világossá váltak a hatékony állami ellenőrzési mechanizmusok hiányának káros hatásai, különösen a jogok tekintetében. Ebben az összefüggésben a jogon belüli egyes kritikai álláspontok az alkotmányosság szerepének újrakonfigurálására törekedtek: a népi alkotmányosság, a neokonstitucionalizmus és az új latin-amerikai alkotmányosság alkotmányos folyamatok kíséretében lehetővé tették a klasszikus alkotmányosság megvitatását, a jogok hatékonyságának és jogérvényesíthetőségének fokozását és a részvételi demokrácia különböző mechanizmusainak telepítését. E cikk célja, hogy áttekintést adjon ezekről az áramlatokról, és értékelje elméleti és gyakorlati hatásukat.

KULCSSZAVAK

Alkotmányozó hatalom, neokonstitucionalizmus, népi alkotmányosság, új latin-amerikai alkotmányosság.

ABSZTRAKT

A neoliberális gazdasági rendszer előretörésével összefüggésben és a 2007-2008-as globális válságot követően világossá váltak a hatékony állami ellenőrzési mechanizmusok hiányának káros hatásai, különösen a jogok tekintetében. Ebben az összefüggésben a jogon belüli egyes kritikai álláspontok megpróbálták újrakonfigurálni az alkotmányosság szerepét: a népi alkotmányosság, a neokonstitucionalizmus és az új latin-amerikai alkotmányosság alkotmányos folyamatokkal kísérve lehetővé tette a klasszikus alkotmányosság megvitatását, a jogok hatékonyságának és igazságosságának fokozását és a különféle részvételi demokrácia mechanizmusainak telepítését. E cikk célja, hogy áttekintést adjon ezekről az áramlatokról, és értékelje elméleti és gyakorlati hatásukat.

*UNAM / berjotorov@gmail.com

KULCSSZAVAK

Alkotmányos hatalom, neokonstitucionalizmus, népi alkotmányosság, új latin-amerikai alkotmányosság.

Összefoglaló

1. Bevezetés. 2. A neoliberais globalizációs támadás. 3. Alkotmányozó hatalom. 4. A neokonzervativizmus. 5. Népi alkotmányosság. 6. Az új ~~latin~~ alkotmányosság. 7. Következtetések. 8. Irodalomjegyzék.

1. Bevezetés

1975 körül Eduardo Novoa Monreal chilei jogász megírta a legmodernebb jogi gondolkodás egyik legfontosabb könyvét: *El Derecho como Obstáculo al Cambio Social (A jog mint a társadalmi változás akadályai)*¹. A könyv lapjain, amelynek kiadásában a mexikói Siglo XXI Editores cég úttörő módon segített, egyértelműen elítélte a jog hagyományos osztályjellegét.

Ezt a felfogást a marxi elméletben, amelyet a marxista hagyomány folytat, részletesen elemezték, és a következő feltételezéseken alapul:

"1) a jognak osztályjellege van; 2) történelmi jelenség abban az értelemben, hogy a társadalmi szerveződés bizonyos formáihoz kapcsolódó valóság; 3) a társadalmi egész más elemeihez képest alárendelt (legalábbis viszonylag alárendelt) szerepet játszik; 4) ideológiai jellege van. Ezzel párhuzamosan a marxista jogtudósok a következőket is feltételezték: 5) a jogtudomány hagyományos modelljének elutasítását; és 6) legalábbis bizalmatlanságot vagy gyanakvást azokkal az "értékekkel" szemben, amelyeket a jog megvalósít vagy meg kellene valósítania: igazságosság vagy emberi jogok".²

Ez a kapcsolat különösen a magánjog területének hangsúlyozásával nyilvánult meg, amely alapvető szerepet szán a közjognak, különösen az alkotmányjognak. Novoa Monreal jelezte: *"A politikai jogban, és különösen a*

1 Novoa Monreal, Eduardo, *El Derecho como Obstáculo al Cambio Social*, Mexikó, Siglo XXI Editores, 1975.

2 Atienza, Manuel és Ruiz Manero, Juan, *Marxismo y Filosofía del Derecho*, 1. kiadás, Mexikó, Fontamara, 1993, 13. o.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

Dr. Jorge Carpizo akkoriban jelezte, hogy "az alkotmányjog tágabb értelemben magával a jogrenddel azonosul, vagyis a jog összessége, mivel a többi jogág alapja, általános és alapvető elvei benne találhatók"⁴.

Alkalmazásának nagy problémája a jog formalista szerepe, amely hagyományosan jellemezte a jogállamiságot, annak különböző megnyilvánulásaiban a polgári forradalom 1776-os amerikai és 1789-es franciaországi győzelme óta. Ahogy Dr. Óscar Correas akkoriban rámutatott.

"Egy norma mindig ugyanolyan formájú. Ezen az alapon nyugszik ez az elmélet, és erre épül a jogtudományról alkotott elképzelése, amelynek tárgya e normatív formák elemzése lenne. Más szóval, a jogtudomány kimeríti tárgyat a normák érvényességének problémájában, anélkül, hogy valaha is eljutna annak vizsgálatához, amit Kelsen "hatékonyságnak" nevez, azaz annak problémájához, hogy a polgárok a norma által meghatározott módon viselkednek-e vagy sem. A formalisták számára a normák tartalma, hatékonysága, amennyiben ez *legitim* téma, a jogszociológia és nem a "tisza" jogtudomány tárgya⁵.

Bár a jogi gyakorlatok végrehajtása a kapitalista (neoliberális) globalizáció kontextusában meghatározott hatalmi viszonyokhoz kapcsolódó szempontok szerint bomlott le, a jogi normák alkalmazása során, különösen a jogi normák és általában a jogtétel alkalmazása során is voltak szakító jellegű gyakorlatok. Ez magában foglalja az úgynevezett "alternatív joghasználatot", amelyet Modesto Saavedra úgy definiált, mint "egy sajátos politikai-jogi gyakorlatot, amely a válságban lévő társadalmi formációk szívébe van beírva, és amelynek értelme abban rejlik, hogy a jogi felépítmény szintjén lépéseket ~~húz~~ a társadalmi formációk feszültségeinek és ellentmondásainak emancipációs megoldására"⁶. Nyilvánvaló, ahogyan elemeztük, hogy a hosszú és mély konfliktusok szakaszában vagyunk, a

3 Novoa Monreal, Eduardo, *El Derecho como Obstáculo al Cambio Social*, 6. kiadás, Mexikó, Siglo XXI Editores, 1983, 149. o.

4 Carpizo, Jorge, voice "Derecho constitucional", in Carbonell, Miguel, (coord.), *Diccionario de Derecho Constitucional*, 1. kiadás, Mexikó, UNAM/ Porrúa, 2002, 145. o.

5 Correas, Óscar *Introducción a la Crítica del Derecho Moderno*, Mexikó, Fontamara, 2013, 20. o.

6 Saavedra, Modesto, *Interpretación del Derecho y Crítica Jurídica*, 1. kiadás, Mexikó, Fontamara, 1994, 11. o.

Általánosságban nemzeti és globális értelemben, amit a következőkkel illusztrálhatunk neoliberais globalizációs modell.

2. A neoliberalis globalizáció támadása

A szovjet rendszer összeomlása és a hidegháború vége (1989-1991) óta a társadalmi, globális és helyi élet homogenizálódásának egy szokatlan formája érvényesült a világban, amelyet a globalizáció két együttes értelemben jellemez: a neoliberalizmus mint uralkodó gazdasági modell, és a polgári liberális demokrácia mint az államszervezés egyetlen modellje.

Tisztázzuk, hogy a gazdasági globalizáció nem új, nem egyedülálló, nem elkerülhetetlen és nem visszafordíthatatlan. Nem új keletű, mert kezdeteit legalábbis az eljegesedési folyamat során, 50 és 10 ezer évvel ezelőtt bekövetkezett nagy migrációs áramlásokhoz köthetjük, amelyek az ókor nagy birodalmainak kiterjedésén, a 15-16. századi felfedezések időszakán és a 18-19. századi ipari forradalmon át⁷ is áthaladnak. Nem egyedi, mert sokféle elemet tartalmaz, a kulturális szférától kezdve az emberi jogokig. Nem is visszafordíthatatlan és elkerülhetetlen, mert egy ilyen állítás a történelmi végzettség feltételezését feltételezné, amelyről oly gyakran bebizonyosodott, hogy nem sikerült.

Ma azonban egy olyan globalizációval állunk szemben, amelynek egyértelmű jelölője van, ami mindenekelőtt a pénzügyi piacok globalizációját és az áruk, szolgáltatások és munkavállalók nemzetközi piacának bővülését jelenti. Ezt a neoliberalis gazdasági globalizációt a gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális kapcsolatok fejlődése az elmúlt évtizedekben olyan dimenziót öltött, amely túllép az államhatárokon, és figyelmen kívül hagyja a népek között kialakult közigazgatási és politikai megosztottságot. A média, az új információs technológiák, a gazdasági hálózatok és az emberek áramlása révén az egyének cselekedetei és döntései, legyenek bármennyire is távoliak, hatással lehetnek népek életére és sorsára.

7 Stolleis, Michael, "Trayectoria del Estado constitucional con la perspectiva de la globalización", in Michael Stolleis *et al.*, *El Derecho constitucional en la Globalización*, Mexico, Fontamara - Fundación Coloquio Jurídico Europeo, 2016, pp. 36-40. *Atlas de la Globalización*, Buenos Aires, Le Monde Diplomatique, 2015, pp. 10-12 és 50-53.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

a távoli népeesség célállomása a bolygó bármely földrajzi részén.

Egyértelműen transznacionális gazdasággal van dolgunk, amely nagyrészt kívül esik az államhatalom ellenőrzésén. De ez nem csak gazdasági jelenség. A kulturális minták globalizációja, a környezeti hatások globalizációja, a kommunikáció globalizációja, valamint a bizonytalanságok és küzdelmek globalizációja is.

Ezzel kapcsolatban megjegyezték, hogy:

"A globális falu mint az állam alternatív referenciakeretének létrehozása pusztán és egyszerűen a demokratikus politikai logika felváltását jelenti a globalizáció gazdasági logikájával.

Az alapvető állam-nemzet-piac kapcsolat, azaz a nemzeti állam által meghatározott politikai tér és a globális piac által meghatározott gazdasági tér közötti szimmetria felbomlása az államok szuverenitásának jelentős elvesztéséhez vezetett a gazdaságpolitikájuk meghatározásában.⁸

A technokrata neoliberalizmus jelenlegi tendenciája az, hogy a gazdasági nyereségesség maximalizálása érdekében minden politikai vitát pusztán technikai kérdések megvitatására redukál9 .

Mindezek a fentiek a hagyományostól eltérő behatolást jelentettek olyan területekre, amelyeket az állami tevékenység területének tekintettek, különösen a huszadik század fejlődése és az emberi jogi követelések előretörése után, amint azt már említettük. Ennek a behatolásnak egyértelmű megnyilvánulása a nemzeti szuverenitás gyengülése volt, vagyis az az elv, amely a modern és kortárs államot megszilárdította, utalva annak kizárólagos és kizáró parancsnoki képességére, mind intra (nemzeti), mind extra (nemzetközi) szinten.

Az utóbbi évtizedekben úgy tűnik, hogy az a nézet érvényesült, hogy a legelviselhetőbb állapot a lehető legkisebb állapot, aminek következtében az államszerkezet és a

8 Tajadura Tejada, Javier, "El ocaso de Wesfalia. Reflexiones en torno a la crisis del constitucionalismo en el contexto de la mundialización", *Revista de Estudios Políticos*, núm. 123 (január-március), Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2004, pp. 323-324.

9 Ruipérez Alamillo, Javier, "Az alkotmány válságban? El Estado constitucional democrático y social en los tiempos del neoliberalismo tecnocrático", *Revista de Estudios Políticos*, 120. szám (április-június), 2003, 138-139. o. 138-139.

Különösen a jóléti vagy vegyes gazdaságú államot ~~kerk~~ olyan intézkedéseknek alávetni, amelyek csökkentették részvételét a javak és szolgáltatások előállításában és nyújtásában, és szabályozási kapacitását¹⁰. Az úgynevezett *dereguláció a domináns gazdasági szereplők programjává vált a vegyes gazdaságú állam lebontására; az államot arra kényszerítették, hogy ne avatkozzon be gazdasági szereplőként, ami vagyonának nagy részének a magánszektorba való átruházásához és közigazgatási apparátusának zsugorodásához vezetett*¹¹.

A jelenlegi helyzet, amelyet a 2001-es úgynevezett "9/11"-re adott amerikai válaszügyből fakadó globális jogi változás, a globalizáció neoliberális gazdasági aspektusának hatásai¹², az ENSZ-bizottság (ma Emberi Jogi Tanács) megkérdőjelezése és későbbi reformja¹³, a Közel-Keleten (különösen a szíriai eset) és a csendes-óceáni térségben (elsősorban Észak-Koreában) kirobbant konfliktus, valamint a Trump-kormányzat által mutatott sajnálatos jelek jellemeznek, úgy tűnik, ezt a visszalépést hangsúlyozzák. Hasonlóképpen fel kell hívni a figyelmet a szélsőjobboldali nacionalizmusra, amely látszólag Európára korlátozódik (a szélsőjobboldal németországi előretörésének és a jelenlegi olasz kormányzatnak az esetei a legfrissebbek), de amelynek a közelben is vannak aggasztó megnyilvánulásai, mint például a legutóbbi Costa Rica-i elnökválasztáson legyőzött jobboldali jelölt esetében, akinek a nyíltan konzervatív klerikális álláspontja egyértelműen a világi államot erodálja; a jelenlegi elnökjelölt Jair Bolsonaro, egy volt katonatiszt, akinek nem okozott gondot, hogy kifejezetten kifejezze idegengyűlölettel és macsósággal terhelt beszédét, sőt, odáig ment, hogy azt mondta, hogy győzelme esetén kivenné Brazíliát az ENSZ-ből, mert az "a *kommunisták találkozóhelye*"¹⁴; vagy maga Donald Trump, aki a

10 Valadés, Diego, "Introducción: visión panorámica del constitucionalismo en el siglo XX", in Diego Valadés et al. (szerk.) (2011), *Ideas e Instituciones Constitucionales en el Siglo XX*, Mexico, UNAM/Siglo XXI Editores, 2011, pp. 17-18.

11 *Idem* fentebb.

12 A hegemon diszkurzív artikulációk a 2008-as gazdasági válság óta, a "Madoff-buborék" kipukkanását követően összeomlani látszottak.

13 Ennek a folyamatnak, valamint a folyamatban lévő reformoknak a mélyebb megértéséhez lásd Katherine Short,

"A Bizottságtól a Tanácsig: sikerült-e az ENSZ-nek emberi jogi testületet létrehozni?

megbízható?", *Sur, International Journal on Human Rights*, 6. évfolyam, 9. szám, 2008, 168-197. o., magyarul: "Az emberi jogok *nemzetközi folyóirata*".

14 "A szélsőjobboldali jelölt, Jair Bolsonaro megígérte, hogy Brazíliát kivonja az ENSZ-ből, ha megnyeri a választásokat."

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

Az ENSZ Közgyűlése előtti e heti ülésén azt mondta, hogy "az Egyesült Államok nem fogja támogatni a Nemzetközi Büntetőbíróság elismerését. Ami az Egyesült Államokat illeti, az ICC-nek nincs joghatósága, nincs legitimitása, nincs tekintélye", de különösen akkor, amikor megerősítette, hogy "elutasítjuk a globalizmus ideológiáját, és elfogadjuk a hazafiság doktrínáját".¹⁵ ami a neoliberalizmus új mutációjára utal a helyi diskurzusok felé, amelyek nagyon hasonlóak azokhoz, amelyek száz évvel ezelőtt az első és a második világháborút is generálták, és ezért ugyanolyan szintű látens veszélyt jelentenek a mai alkotmányosságban átültetett DNS-t megalapozó elvekre.

3. Alkotmányozó hatalom

Ebben az összefüggésben úgy véljük, hogy tisztázni kell, hogy léteznek-e olyan alternatív megértési módok, amelyek lehetővé teszik az alkotmányjog újragondolását, különösen a jelenlegi világhelyzet (a neoliberális globalizáció és a kapitalizmus fasiszta nacionalizmushoz való visszatérése közötti hibrid viszonyban) kezelésének módjait keresve.

Ez a törekvés magában foglalja az alkotó kérdés lényegének megértését. Bár már régóta, már a középkorban is foglalkoztak vele¹⁶, érvrendszeri konfigurációja 1789 januárjában szilárdult meg, amikor a monarchista Emmanuel J. Siéyès megírta "A harmadik állam" című rövid esszéjét. Ebben a dokumentumban a francia nemcsak azt az alapot teremtette meg, amely lehetővé tette a forradalmi folyamat elindulását, hanem az alkotmányos elmélet korabeli alapjait is.

Az alkotmányozó hatalom jelentősége alapvető fontosságú, mivel az alkotmányozó hatalom birtokosa a szuverenitás birtokosa. Így az alkotmányozó hatalom és az emberek

Infobae, 2018. augusztus 19. Elérhető a <https://bit.ly/2S9b4v2> oldalon.

15 "Jactancia de Trump provoca risas y murmulos en la ONU", Mexikó, *La Jornada*, 2018. szeptember 25. Elérhető a <https://bit.ly/2ysuVNC> oldalon.

16 Kalyvas, Andreas, "Poder constituyente: una breve historia conceptual", in Bustamante, Gonzalo és Sazo, Diego (comps.), *Democracia y Poder Constituyente*, Santiago de Chile, Fondo de Cultura Económica, 2016, különösen 27-48. o.; Pisarello, Gerardo, *Procesos Constituyentes. Caminos para la ruptura democrática*, Madrid, Trotta, 2014, különösen 21-29. o.; és Negri, Antonio, *El Poder Constituyente. Ensayos sobre las alternativas de la modernidad*, Madrid, Traficantes de Sueños, 2015, különösen a 71-196. o., különösen a 71-196. o.

felcserélhető fogalmak, az utóbbi a szuverenitás birtokosa, és mint ilyen, az alkotmányozó hatalom alapja¹⁷.

Azóta olyan konkrét elemeket határoztak meg, amelyek minden egyes alkotóerő¹⁸:

Eredeti vagy kezdeti, mivel önmaga motiválja, hogy abban a pillanatban cselekedjen, amikor úgy dönt, valamint egy új rend megalapítója, amely visszavonja az előzőt;

Korlátlan, mert nem tartozik az előzetes jogi utasítás által meghatározott korlátok közé;

Feltétel nélküli, mivel formálisan nem egy előre meghatározott eljárás határozza meg;

y,

Kizárólag a demokratikus legitimitáción alapul.

Ez az alkotmányozó hatalmat jogon kívüli politikai hatalomként határozza meg, mivel az alkotmányozó hatalom az általa létrehozni szándékozott törvényesség előtt cselekszik, és ezzel magát a ~~pk~~alkotmányt hozza létre¹⁹.

Ez kifejezetten megkülönbözteti az ún. reformhatalomtól, hiszen ez utóbbi nem eredeti (alapja egy korábbi, már megalkotott alkotmányos normán alapul), nem feltételes (korlátait az alkotmányszöveg konkrétan meghatározza), és nem önalapító, hanem magából az alkotmányból ered²⁰. Az alkotmányozás más alkotmányalkotási folyamatoktól is különbözik, mint például a jogi szövegek ~~alkotmányozó~~ közgyűléseken keresztül történő létrehozása, amelyek megbízatásukat magától a törvényhozó hatalomtól eredeztetik, vagy azért, mert egy ilyen közgyűlés a törvényhozás rendes (alkotmányos) tevékenységével párhuzamosan működik, vagy azért, mert maga a törvényhozás vállal bizonyos alkotmányozó tevékenységeket. Ez közvetlenül kapcsolódik a formális logika (nem)ellentmondás elvéhez: egy dolog nem lehet egyszerre és ugyanazon a helyen, és nem lehet egyszerre.

17 Carpizo, Jorge, "El tribunal constitucional y el poder de reforma constitucional", *Revista del Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal*, III. évfolyam, 5. szám (április), Mexikó, 2010, 29. o.

18 Martín, Carlos de Cabo, "Capitalismo, democracia y poder constituyente", in Rubén Martínez Dalmau, "Capitalismo, democracia y poder constituyente".

(szerk.), *Teoría y Práctica del Poder Constituyente*, Mexikó, Tirant Lo Blanch, 2014, 21. o.; Ernani Contipelli, *Teoría de la Constitución y Bases de la Institucionalidad*, Santiago de Chile, RIL Editores, 2015, p. 34.

19 Salazar Ugarte, Pedro *La Democracia Constitucional. Una radiografía teórica*, Mexikó, 1. kiadás, UNAM/Fondo de Cultura Económica, 2006, 95. o.

20 *Idem* fentebb.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

hely; az egyik vagy alkotó hatalom, vagy alkotmányos hatalom²¹ .

Ez az egyik oka annak, hogy az úgynevezett "Mexikóvárosi Alkotmányozó Gyűlés" nem volt ilyen. Először is azért, mert a szuverenitás a Föderációban van, és nem a csak autonómiával rendelkező entitásokban, így hiányzik az alkotmányozó hatalmat meghatározó fő elem; ahogyan Dr. Jorge Carpizo akkoriban rámutatott: *"Míg jogi szempontból a szuverenitás a legfőbb és korlátlan hatalom, addig az autonómia korlátozott jogi hatalmat jelent; van egy szabad cselekvési tér, ugyanakkor van egy olyan terület, amelyet jogilag nem szabad áthágni. A jogi személyek önállóak, de a szövetségi állam alkotmánya korlátozza őket"*²². Másodsor, és mint ismeretes, a 2016. januári alkotmányreform hetedik átmeneti cikkelyének rendelkezései szerint a 2016. januári alkotmányreform hetedik átmeneti cikkelye értelmében a szövetségi végrehajtó hatalom²⁴ , az Unió kongresszusa²⁵ és a korábbi szövetségi körzet kormányfője²⁶ által kinevezett tagokból (100-ból 40) állt.

Ezért nem helyénvaló az "állandó alkotmányozó" elnevezés használata az Unió Kongresszusának az Alkotmány reformjára vonatkozó hatáskörére utalva. De mi az alkotmányozó hatalom gyakorlásának eredménye? Már rámutattam, hogy az egyik legfontosabb elem az, hogy a gyakorlatban létrehozzunk egy olyan szöveget, amely tükrözi az alkotmányozás eredményeit, és ez az alkotmányos szöveg, a politikai alkotmány. Amint egy ilyen szöveg hatályba lép, az alkotmányozó hatalom megszűnik alkotmányozó hatalomnak lenni, és az alkotmányos hatalom megkezdi működését.

A fentiek, amelyek szemantikai kifejezésnek tűnhetnek, kifejezetten a következőkhöz kapcsolódnak

- 21 M. Copi, Irving és Cohen, Carl, *Introducción a la Lógica*, 1. kiadás, Mexikó, Noriega-Limusa, 1995, 367-369. o.; García Máñez, Eduardo, *Introducción a la Lógica Jurídica*, Mexikó, Colofón, 2009, 34-36. o.; D. P. Gorski és P. V. Tavants, *Lógica*, 2. kiadás, Mexikó, Editorial Grijalbo, 1968, 309. o.; Márquez Muro, Daniel, *Lógica*, 14. kiad., Mexikó, Editorial ECLALSA, 1990, 215-217. o.; Mateos Nava, Mi-sael, *Lógica para Inexpertos*, 21. kiad., Mexikó, Edere, 2016, 35. o..
- 22 Carpizo, Jorge, voice "Entidades federativas", in Carbonell, Miguel, (coord.), *Diccionario de Derecho Alotmányos*, *op. cit.*, 226. o.
- 23 *A Mexikói Egyesült Államok politikai alkotmányának különböző rendelkezéseit módosító és hatályon kívül helyező, Mexikóváros politikai reformjára vonatkozó rendelet*, amely a Szövetség Hivatalos Lapjában 2016. január 29-én jelent meg.
- 24 Hat, a köztársasági elnök által választott tag.
- 25 14 tagot a képviselőház, 14-et pedig a köztársasági szenátus nevez ki.
- 26 6 tag.

az alkotmányszöveg rendeltetésével: mivel maga az alkotmányos jelleg megszűnt létezni, az alkotmányos jelleg elgondolásának módja egy többé-kevésbé reformista és/vagy transzformatív hivatású megvalósítási prizmat hoz létre.

Az utóbbi években a hagyományos alkotmányjog ~~fürtök~~ egy alternatív paradigmája alakult ki. A jog pozitivista felfogása mellett közös alapvető jellemzője, hogy a klasszikus alkotmányos modell kritikájára utal, bizonyos differenciáló gyakorlatokat hoz létre, és inkább arra irányul, hogy figyelembe vegye azt a tartalmat, amelyet maga az alkotmányszöveg és ezen keresztül a jog vetít előre; valamint azt a tény, hogy ezek nem egységes áramlatok, hanem inkább különböző aláramlatok vannak bennük.

Ezek az áramlatok, amelyeket az alábbiakban vázolok, a neokonstitucionalizmus, a népi alkotmányosság és az új latin-amerikai alkotmányosság.

4. Neokonstitucionalizmus

A neokonstitucionalizmus talán az egyik legelismertebb kortárs áramlat ezen a területen.

Mint egyik fő támogatója, Susanna Pozzolo jelezte, "a *"neokonstitucionalizmus"* kifejezést először az 1997-ben Buenos Airesben megrendezett XVIII. jog- és társadalomfilozófiai világtalálkozókon használták egy közleményben ²⁷.

Visszatérve Pozzolóra, a neokonstitucionalizmus *"pontos jogfilozófiai perspektívával rendelkezik, amelyet az jellemez, hogy alkotmányos (azaz a politikai hatalom jogi korlátainak megfogalmazására és meghatározására irányuló jogfilozófiai áramlatba illeszkedik) és antipozitivistá"* ²⁸. bár tisztázza, hogy megpróbálja *"megkülönböztetni magát az ellentétes és hagyományosabb jogi-naturalista állásponttól"* ²⁹.

27 Apuntes sobre "neoconstitucionalismo", in Fabra Zamora, Jorge Luis és Núñez Vaquero, Álvaro (szerk.), *Enciclopedia de Filosofía y Teoría del Derecho*, vol. 1, Mexico, UNAM, 2015, 363. o.

28 Pozzolo, Susana, "Un constitucionalismo ambiguo", in Miguel Carbonell (szerk.), *Neoconstitucionalismo(s)*, Madrid, Trotta, 2003, 188. o.

29 Apuntes sobre "neoconstitucionalismo", *Op. cit.*, 363. o.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberális globalizáció kontextusában?

Jogi normatív gyökerei a második világháború után kialakult európai jóléti államban találhatóak (különösen Németország, Olaszország, Franciaország, Portugália és Spanyolország alkotmányos szövegeiben). Ezek az alkotmányok nem korlátozódnak a hatáskörök megállapítására vagy a közhatalom szétválasztására, hanem magas szintű "anyagi" vagy tartalmi normákat tartalmaznak, amelyek bizonyos célok és célkitűzések megszervezésével az állam tevékenységét feltételezik. Ezen túlmenően ezek az alkotmányok kiterjedt katalógusokat tartalmaznak az alapvető jogokról, amelyek az állam és a polgárok közötti kapcsolatoknak egy nagyon új keretét jelentik, különösen az e jogokat tartalmazó alkotmányos posztulátumok mélységét és részletességét tekintve³⁰.

Nos, ahogy Luis Prieto Sanchís megértette, ez a kifejezés egyszerre utal a jogi-politikai szerveződés vagy a jogállamiság modelljére és az e modell magyarázatához szükséges jogelmélet típusára, sőt, beszélhetünk egy harmadik jelentésről is, a neokonstitucionalizmusról mint ideológiáról, hogy az alkotmányos jogállamiság formuláját igazoló politikai filozófiára utaljunk³¹.

Az alkotmányosság jelenlegi megfogalmazásának ebből a formájából a merev alkotmányok axiómája alapján az úgynevezett alkotmányos jogállam emelkedik ki, amely hierarchikusan fölötte áll a törvényeknek, mint érvényességük elismerésének normáinak. Visszatérve Ferrajolihoz, ezt az alkotmányos jogállamiságot négy megnyilvánuláson keresztül jellemezhetjük: a jogi normák érvényességének új paramétere, mind formai előállításuk, mind tartalmuk alkotmányos elvekkel való összhangja tekintetében; a jogtudomány ismeretelméleti víziója, mind magyarázó, mind kritikai és saját céljait kivetítő szerepében; a különböző jogi normák alkalmazása - a bíróságokon keresztül - érvényességük (és ergo alkotmányosságuk) elismerésén alapuló alkalmazása az antinómiák és hiányosságok azonosítása, valamint ezek áthidalása a meglévő alkotmányos garanciák alkalmazása révén; és végül egy olyan

"a jog alkotmányos elveknek való alárendelése [ami] a jog új dimenziójának bevezetését jelenti.

30 Carbonell, Miguel, voice "Neoconstitucionalismo", in Eduardo Ferrer Mac-Gregor, *et al.* (coords.), *Diccionario de Derecho Procesal Constitucional y Convencional*, 2a. ed., Mexico, UNAM, Instituto de Investigaciones Jurídicas, 2014, p. 950.

31 Prieto Sanchís, Luis, voice "Neoconstitucionalismo", in Carbonell Miguel (coord.), *Diccionario de Derecho Constitucional*, 1. kiadás, Mexikó, UNAM/ Porrúa, Instituto de Investigaciones Jurídicas, 2002, 420. o.

Ez lényeges változás, nemcsak a szabályok érvényességének feltételeiben, hanem a demokrácia természetében is, amelynek ez egyrészt korlátot jelent, másrészt pedig kiteljesíti azt. Korlátozás, mert az alkotmányban rögzített jogok megfelelnek az egyébként abszolútnak tekintett többségi hatalomra vonatkozó tilalmaknak és kötelezettségeknek. És kiegészíti azt, mert ugyanezek a tilalmak és kötelezettségek úgy vannak kialakítva, mint a mindenki jogainak garanciái azon hatalmak visszaéléseivel szemben, amelyek - amint azt a tapasztalat mutatja - egyébként a jogokkal együtt magát a demokratikus módszert is elnyomhatják.

A merev alkotmányosság ugyanakkor a jogállamiság és maga a jogpozitivizmus kiteljesedését eredményezi, amelyet a végső és legfejlettebb formájához vezet: azáltal, hogy még a korábban abszolút törvényhozó hatalmat is a jognak rendeli alá, és nemcsak a jog létét, azaz "létezésének" feltételeit, hanem a "kell lennie", azaz az előállítására vonatkozó lehetőségeket és így az "érvényesség" feltételeit is ~~pozitív~~³²

Röviden, a neokonstitucionalizmus kifejezés azokat a doktrinális irányzatokat foglalja magában, amelyek a klasszikus alkotmányosság elveit és technikáit lényegükben nem korrigálják, hanem kiegészítik és történeti adaptációba hozzák, bár az alkotmány dogmatikai részének megvalósítása felé való elmélyülést mutatnak, mind tartalmi, mind formai szempontból.

5. Népi alkotmányosság

A populáris alkotmányosság viszonylag új amerikai áramlat, amelyet elsősorban olyan szerzők képviselnek, mint Jeremy Waldron, Richard Parker, Larry Kramer, Mark Tushnet, Robert Post, Reva Siegel és Barry Friedman.

Larry Kramer számára, akit Robert Post is átvett, a népi alkotmányosság olyan rendszer, amelyben a nép aktív és állandó szerepet vállal az alkotmányjog értelmezésében és alkalmazásában³³.

32 Ferrajoli, Luigi, "Pasado y futuro del Estado de Derecho", in Miguel Carbonell (szerk.), *Neoconstitucionalizmus(ok)*, op. cit., 19. o.

33 Post, Robert és Siegel, Reva, *Demokratikus alkotmányosság. Por una reconciliación entre Constitución y pueblo*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2013, p. 119.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberais globalizáció kontextusában?

A neokonstitucionalizmushoz hasonlóan ez is az amerikai alkotmányosság formalista kezelésének kritikájából ered, amely az alkotmányosság fetisizmusán és az alkotmányos szupremácia elvén, az amerikai Legfelsőbb Bíróság hagyományosan konzervatív szerepén, valamint a *precedensek kötelező kritériumként* való alkalmazásán alapul. *Bár a múlt század második felétől az alkotmányos tartalom tágabb értelmezésén keresztül forradalom zajlott le a jogok elismerése terén*³⁴, a Trump-kormányzat számára kedvező közelmúltbeli helyzet, ahol egy olyan kimondhatatlan személyiség, mint Brett Kavanaugh kinevezése csak az Egyesült Államok legfelsőbb bíróságának "konzervatív szárnya" felé történő átrendeződés demonstrációjaként szolgál, a már említett jogokért folytatott egész küzdelem lehetséges visszalépését vetíti előre³⁵.

Ahogy Ana Micaela Alterio³⁶ rámutatott,

"azt mondhatnánk, hogy a népi alkotmányosság a következőket részesíti előnyben: 1) Az alkotmány rugalmasabbá tétele és ex-konstitúciója; 2) A bírói szupremácia megkérdőjelezése - és bizonyos esetekben még az alkotmányosság bírói ellenőrzésének minden formáját is; 3) Az alkotmány bíróságán kívüli értelmezése;

4) Demokratizálódás és részvétel a politikai és gazdasági intézményekben; 5) A jog és a politika közötti kapcsolat helyreállítása".

Roberto Gargarella rámutat azokra az alapelvekre, amelyek a népi alkotmányosságot egyedülálló áramlatként határozzák meg³⁷:

"A bírói szupremácia megkérdőjelezése azáltal, hogy az alkotmányt kiveszik a bíróságok kezéből, "az alkotmányosság bírósági felülvizsgálatának minden formájához" való folyamodás révén";

Egy "népellenes érzékenység" ellen, amely nemcsak az amerikai jogi világ elitjében, hanem magában a reformista ihletű "progresszivizmusban" is megtalálható lenne;

34 Epp, Charles E., *A jogok forradalma. Abogados, activistas y cortes supremas en perspectiva comparada*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2013, pp. 19-118.

35 "Az amerikai legfelsőbb bíróság megroppan", Santiago de Chile, *Diario Constitucional*, 2018. október 03. Elérhető a <https://bit.ly/2lzzgIK> oldalon.

36 Alterio, Ana Micaela, "Corrientes del constitucionalismo contemporáneo a debate", *Problema. Anuario de Filosofía y Teoría del Derecho*, vol. 8, Mexico, UNAM, 2014, pp. 254-255.

37 Gargarella, Roberto, "A népi alkotmányosság születése. Magukról az emberekről, Larry Kramer", 2006. Elérhető a <https://bit.ly/2yupSMJ> oldalon.

Bíróságon kívüli értelmezés, amely szorosan kapcsolódik az alkotmányos szupremácia megkérdőjelezésének formáihoz, de magának az állampolgárságnak az aktivista szerepére támaszkodik;

A bírói ellenőrzés hatásainak kritikai újraolvasása, a bírói döntések formalista és pusztán befogadói körén kívül;

Törvény a Törvényen kívül, megpróbálja megtörni a precedensek hagyományát, és megpróbálja a Törvényt beilleszteni az egyes konkrét esetekbe és a mögöttük álló személyes és emberi valóságba; és,

A demokrácia és a részvétel, amely az előző pontokból következik, azáltal, hogy újra elővesszük a következő fogalmat

"népszuverenitás".

A népi alkotmányosság lényeges eleme a népnek mint a megvalósítás alanyának újbóli találkozása. Az alkotmányos formalizmushoz ragaszkodó neokonstitucionalizmussal ellentétben a népi alkotmányosság arra hívja fel a figyelmünket, hogy gondolkodjunk el újra a jog és a közösségek közötti széles és mély szakadékról, amelyekre a jogot alkalmazzák.

A népszerű (vagy progresszív) alkotmányosság nagy hiányossága azonban az, hogy ellentmondásos módon megszilárdítja magának az alkotmányszövegnek a fetiszálódási folyamatát, amint arra Duncan Kennedy, a *Critical Legal Studies*³⁸ egyik kiemelkedő képviselője rámutatott.

6. Az új latin-amerikai alkotmányosság

Ahogy a neve is jelzi, az episztemológiai alapja Latin-Amerikára utal. Ezért az első dolog, amit ezzel az áramlattal kapcsolatban ki kell emelni, az, hogy megpróbálja összeegyeztetni mind a kontinentális alkotmányos hagyományt, amelyet az európai alkotmányos modell szerint született latin-amerikai államok kialakulása során örökölt, mind pedig az ellenhegemón és dekolonizációs jelleg megértését, amely a világ e részének differenciáló jellemzőivel rendelkező színpad megnyitását igényli.

Ez - szeretném tisztázni - alapvetően megkülönbözteti a jelenlegi alkotmányosság másik két nagy alternatív áramlatától. Könnyű lenne beleesni abba a kísértésbe, hogy hivatkozzunk a

38 Kennedy, Duncan, "Az amerikai alkotmányosság mint polgári vallás. Egy ateista feljegyzései", in *Izquierda y Derecho. Ensayos de teoría jurídica*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2010, pp. 126-144.

Új alkotmányos elméletek és az alkotmányozó hatalom A (re)emancipáció fegyverei a neoliberais globalizáció kontextusában?

hogyan az új latin-amerikai alkotmányosságot csak az elmúlt két évtized alkotmányos folyamatai ~~ajánljuk~~ azonosítani régióinkban; itt, úgy vélem, radikális próba/hiba célja van saját identitásunk felépítésének, különösen a latin-amerikai alkotmányos szférából.

Ez a folyamat a következőkkel kezdődik

"Az 1980-as évek közepe, és különösen az 1990-es évek óta Latin-Amerika az alkotmányos változások intenzív időszakát élte át, mivel szinte minden ország új alkotmányt fogadott el (mint többek között Brazília 1988-ban, Kolumbia 1991-ben, Paraguay 1992-ben, Ecuador 1998-ban és 2008-ban, Peru 1993-ban, Venezuela 1999-ben és Bolívia 2009-ben), vagy jelentős reformokat vezetett be meglévő alkotmányaiban (mint Argentína 1994-ben, Mexikó 1992-ben és Costa Rica 1989-ben)".³⁹

E folyamatok közül sok, különösen az 1999-ben Venezuelában kezdődött folyamatok közül sok a régióban a progresszizmus új hullámának időszakához kapcsolódik, amely közel két évtizeden át jellemezte térségünket. Arra is rámutatnék, hogy ezek a folyamatok az 1999-es venezuelai jelzéstől kezdve az alkotmányozó gyűlések már említett logikája alapján új alkotmányos szövegeket hoztak létre, nagyfokú állampolgári részvétellel, ami nemcsak a végső jóváhagyási folyamatban tükröződött népszavazás vagy népszavazás útján, hanem már az adott alkotmányszöveg létrehozásának folyamatában is, legalábbis a társadalmi mozgalmakon belüli vitaként⁴⁰. Ezt tekinthetjük az "alkotmányozó pillanatnak", mint olyan elemnek, amely hozzájárul az alkotmányozási folyamat legitimáló jellegéhez, valamint a népi és demokratikus részvételhez.

Az új latin-amerikai alkotmányosság jellemző elemeit többek között⁴¹:

- 39 Uprimmy, Rodrigo, "Las transformaciones constitucionales recientes en América Latina: tendencias y desafíos", in Rodríguez Garavito, César, (szerk.), *El Derecho en América Latina. Un mapa para el pensamiento jurídico del siglo XXI*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2011, p. 109.
- 40 Villabella Armengol, Carlos Manuel, "El Derecho constitucional del siglo XXI en Latinoamérica: un cambio de paradigma", in Viciano Pastor, Roberto (szerk.), *Estudios sobre el Nuevo Constitucionalismo Latinoamericano*, Valencia, Tirant Lo Blanch, 2012, pp. 62-65.
- 41 Villabella Armengol, Carlos Manuel, "El Derecho constitucional del siglo XXI en Latinoamérica: un paradigmatváltás", *Op. Cit.* 66-75. o.; és Uprimmy, Rodrigo, "Las transformaciones constitucionales recientes en América Latina: tendencias y desafíos", *Op. cit.* pp. 111-128.

"Az elvek és axiológiai előfeltevések nagy terhelése, különösen a helyi és kontinentális történelem visszaszerzésének folyamatából;

Az alkotmányos elsőbbség elvének megerősítése, de az emberi jogi szerződések alkotmányos, sőt alkotmányon felüli státusszal történő beépítésével; az állam szociális kötelezettségeinek elismerése, beleértve a gazdaságban betöltött aktív szerepét is;

Az új jogállamiság megteremtése, a társadalmi jogállamiság felé való elmozdulás, sőt a a jogok és szabadságok állama (Ecuador);

A lakossági részvételi mechanizmusok kiterjesztése népi konzultációk és népszavazások révén;

A helyi különbözőségek elismerése, beleértve a szexuális és nemi, etnikai és kulturális, valamint nemzeti különbözőségeket;

A természethez való jogok elismerése mint alapvető tengely, tekintettel Latin-Amerika exportorientált gazdaságára és az elsődleges export realitására".

Számos gyakorlati esetben azonban az államkapitalizmus kiterjesztése, a társadalmi folyamatokat felülíró állami paternalizmusra való támaszkodás, valamint a politikai vezetés megújítására képes polgárság megteremtésének hiánya, és a jogi-kapitalista struktúrákhoz képest a teljes töréses átalakulás lehetetlensége. Ez sajnos az elmúlt két évben kézzelfoghatóvá vált, a választási urnáknál elszenvedett vereséggel (vagy a polgári ~~frakción~~ "puha puccsok" révén, mint Brazíliában, Paraguayban és Hondurasban) és a felső burzsoáziához kapcsolódó csoportok visszatérésével a hatalomba (Argentínában, Ecuadorban, Paraguayban és Chilében) vagy a de facto katonai-korporatív hatalomhoz (ahogyan az a közeljövőben Brazíliában is bekövetkezik).

7. Következtetések

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a hagyományos-polgári jogfelfogás felülvizsgálatának szükségszerű folyamatai zajlottak, különösen az alkotmányjog és az emberi jogok területén. Ez a folyamat közel három évtizede, különböző szempontok szerint, fontos lépéseket tett az elméleti és gyakorlati átalakítás terén,

Erre a neoliberalizmus különböző formáinak erős támadásai idején van szükség, akár a globalizációs szakaszában, akár a fasizmushoz való visszatérésében.

Nyilvánvaló, hogy ez egy olyan folyamat, amely még nem teljesedett ki, és amelyet az uralkodó gazdasági modellhez szorosan illeszkedő jogfelfogás automatikus és automatikus reprodukciójának hosszú évszázadai után értünk meg.

Megállapíthatjuk azonban, hogy ezek "nyitott folyamatok", amelyek lehetővé teszik számunkra, hogy a kapitalizmus ezen agresszív hullámának egy fékezési pontját, valamint a jövőben megerősíthető és kiegészíthető elemeket hozzunk létre.

8. Bibliográfia

Alterio, Ana Micaela, "Corrientes del constitucionalismo contemporáneo a debate", *Problema. Anuario de Filosofía y Teoría del Derecho*, vol. 8, Mexico, UNAM, 2014. Bustamante, Gonzalo és Sazo, Diego (comps.), *Democracia y Poder Constituyente*,

Santiago de Chile, Fondo de Cultura Económica, 2016.

(szerk.), *Neoconstitucionalismo(s)*, Madrid, Trotta, 2003.

Carpizo, Jorge, "El tribunal constitucional y el poder de reforma constitucional", *Revista del Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal*, III. évfolyam, 5. szám (április), Mexikó, 2010, 29. o.

Correas, Oscar, *Introducción a la Crítica del Derecho Moderno*, 2. kiadás, Mexikó, Fontamara, 2013.

Martínez Dalmau, Rubén (szerk.), *Teoría y Práctica del Poder Constituyente*, Mexikó, Tirant Lo Blanch, 2014.

Negri, Antonio, *El Poder Constituyente. Esszék a modernitás alternatíváiról.* *nidad*, Madrid, Traficantes de Sueños, 2015.

Novoa Monreal, Eduardo, *El Derecho como Obstáculo al Cambio Social*, 6. kiadás, Mexikó, Siglo XXI Editores, 1983.

Pisarello, Gerardo, *Procesos Constituyentes. Caminos para la ruptura democrática*, Madrid, Trotta, 2014.

Post, Robert és Siegel, Reva, *Demokratikus alkotmányosság. A békéltetésért... ción entre Constitución y pueblo*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2013.

Rodríguez Garavito, César (szerk.), *El Derecho en América Latina. Un mapa para el*

- pensamiento jurídico del siglo XXI*, Buenos Aires, Siglo XXI Editores, 2011.
- Salazar Ugarte, Pedro, *La Democracia Constitucional. Una radiografía teórica*,
Mexikó, 1. kiadás, UNAM/Fondo de Cultura Económica, 2006.
- Valadés, Diego *et al.* (szerk.) (2011), *Ideas e Instituciones Constitucionales en el
Siglo XX*, Mexikó, UNAM/Siglo XXI Editores, 2011.
- Viciano Pastor, Roberto (szerk.), *Estudios sobre el Nuevo Constitucionalismo Latinoame-
ricano*, Valencia, Tirant Lo Blanch, 2012.